

MAŁŻEŃSKIE USTROJE MAJĄTKOWE - podstawowe informacje

Część 1 – ustawowa wspólność majątkowa

Wraz z zawarciem związku małżeńskiego, wiele kwestii ulega zmianie i zaczyna się prezentować inaczej. Małżeństwo zmienia nie tylko statut cywilny, ale stwarza pierwszeństwo małżonków do dziedziczenia po sobie, ponadto, wprowadza między nimi stan powinowactwa, który z kolei prowadzi do tzw. przeszkód małżeńskich, czyli m.in. prawa odmowy składania zeznań. Są to jedynie przykładowe skutki jakie niesie za sobą wstąpienie w związek małżeński. Jednak jedną z najważniejszych zmian jest powstanie ustroju majątkowego pomiędzy małżonkami. Mogą oni zgodzić się na ustrój ustawowy, ale także mogą wybrać ustrój majątkowy umowny. Poniżej zostaną omówione wszystkie ich rodzaje.

USTAWOWA WSPÓLNOŚĆ MAJĄTKOWA

Zgodnie z art. 31 KRO (Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy) z chwilą zawarcia małżeństwa powstaje między małżonkami z mocy ustawy wspólność majątkowa, zwana inaczej wspólnością ustawową, która obejmuje w swoim zakresie przedmioty majątkowe nabyte w czasie jej trwania przez oboje małżonków lub przez jednego z nich (majątek wspólny). Wspólność ustawowa, także z mocy ustawy, powstaje również w sytuacji, gdy zostaje zniesiona separacja między małżonkami. Nie powstanie on jedynie w sytuacji, w której jeden z małżonków był w tym czasie ubezwłasnowolniony lub ogłoszona została jego upadłość. Ważne jest, że w przypadku ubezwłasnowolnienia, musi być ono stwierdzone sądownie. Nie wystarczy zaistnienie samych tylko przesłanek kwalifikujących daną osobę do jej ubezwłasnowolnienia. Ustawowy ustrój umowny może powstać w takich sytuacjach jedynie po uchyleniu ubezwłasnowolnienia, czy postępowania upadłościowego.

Ustawowy ustrój majątkowy tworzy między małżonkami wspólność majątkową, która polega na tym, że w małżeństwie istnieje wspólny majątek, do którego prawa ma każdy z małżonków. Nie oznacza to jednak, że w jednej chwili wszystko co małżonkowie posiadają staje się własnością wspólną. Każdy z małżonków zachowuje bowiem swój odrębny majątek osobisty. Ze względu na to istotne jest, aby wiedzieć co znajduje się w której masie majątkowej.

Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy nie wymienia katalogu zamkniętego wszystkich składników majątku wspólnego natomiast określa, że znajdują się w nim to, co małżonkowie nabyli w czasie trwania małżeństwa, zarówno przez nich oboje, jak i przez jednego z nich. Ustawa podkreśla, że szczególnie znajdować się w nim będą:

- 1) pobrane dochody z zarobkowej działalności i wynagrodzenia za pracę każdego z małżonków,

- 2) dochody z majątku wspólnego, jak i osobistego (może to być np. czynsz za najem mieszkania, które wchodzi w skład majątku osobistego jednego z małżonków),
 - 3) środki zgromadzone na rachunku otwartego lub pracowniczego funduszu emerytalnego każdego z małżonków,
 - 4) kwota składek zewidencjonowanych na subkoncie.
- Ustawa wskazuje natomiast wszystkie składniki majątku osobistego, co bardzo ułatwia nam rozdział tych dwóch mas majątkowych.

Wymienia je art. 33 Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego, brzmiący następująco:

”Art. 33 [Skład majątku osobistego] Do majątku osobistego każdego z małżonków należą:

- 1) *przedmioty majątkowe nabyte przed powstaniem wspólności ustawowej;*
- 2) *przedmioty majątkowe nabyte przez dziedziczenie, zapis lub darowiznę, chyba że spadkodawca lub darczyńca inaczej postanowił;*
- 3) *prawa majątkowe wynikające ze wspólności łącznej podlegającej odrębnym przepisom;*
- 4) *przedmioty majątkowe służące wyłącznie do zaspokajania osobistych potrzeb jednego z małżonków;*
- 5) *prawa niezbywalne, które mogą przysługiwać tylko jednej osobie;*
- 6) *przedmioty uzyskane z tytułu odszkodowania za uszkodzenie ciała lub wywołanie rozstroju zdrowia albo z tytułu zadośćuczynienia za doznaną krzywdę; nie dotyczy to jednak renty należnej poszkodowanemu małżonkowi z powodu całkowitej lub częściowej utraty zdolności do pracy zarobkowej albo z powodu zwiększenia się jego potrzeb lub zmniejszenia widoków powodzenia na przyszłość;*
- 7) *wierzytelności z tytułu wynagrodzenia za pracę lub z tytułu innej działalności zarobkowej jednego z małżonków;*
- 8) *przedmioty majątkowe uzyskane z tytułu nagrody za osobiste osiągnięcia jednego z małżonków;*
- 9) *prawa autorskie i prawa pokrewne, prawa własności przemysłowej oraz inne prawa twórcy;*
- 10) *przedmioty majątkowe nabyte w zamian za składniki majątku osobistego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.”¹*

Ustawa ustanawia jednak pewne wyjątki. I tak stanowi, że przedmioty zwykłego urządzenia domowego, których oboje małżonkowie używają, wchodzi do ich majątku wspólnego, nawet jeśli zostały nabyte przez dziedziczenie, zapis lub darowiznę, chyba że darczyńca lub spadkobierca postanowili w inny sposób.

Wspólność majątkowa małżonków charakteryzuje się również tym, że każdy z nich może daną rzecz współposiadać i korzystać z niej, ale w taki sposób by dało się to pogodzić z korzystaniem i współposiadaniem drugiego z małżonków. Małżonkowie muszą współpracować ze sobą w kwestii zarządzania ich majątkiem, informować się o jego stanie, itp. Prawo zezwala zarządzać majątkiem wspólnym przez jednego z małżonków samodzielnie. Drugi z małżonków może się jednak sprzeciwiać tym działaniom, lecz z paroma wyjątkami. Są to czynności wykonywane w ramach działalności zarobkowej, w bieżących sprawach życia codziennego oraz dla zaspokojenia zwykłych potrzeb rodziny.

¹ Kodeks rodzinny i opiekuńczy, Dz.U. 1964 Nr 9, poz. 59, t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1359

Są również takie czynności, których jeden małżonek nie może wykonać samodzielnie i potrzebuje do tego zgody drugiego małżonka. Są to takie działania, które prowadzą do zbycia, obciążenia, kupna:

(1) prawa rzeczowego do lokalu czy budynku,

(2) nieruchomości, czy użytkowania wieczystego, ale również do oddania nieruchomości do używania lub pobierania z niej pożytków. Będzie to również zbycie, obciążenie, kupno i wdzierżawienie gospodarstwa rolnego lub przedsiębiorstwa

Pożytkami są dochody jakie uzyskujemy z danej rzeczy. Może to być czynsz, który otrzymujemy z wynajmu mieszkania (pożytki cywilne), ale także jabłka z posiadanego przez nas drzewa (pożytki naturalne).

(3) darowizna z majątku wspólnego małżonków, oprócz drobnych darowizn, których zwyczajnie dokonujemy na co dzień (np. podarowanie 50,00 zł wnuczce przez jej babcie).

Jeśli pomimo braku zgody, jeden z małżonków zawarł daną umowę, będzie ona ważna jedynie, jeśli drugi z małżonków ją potwierdzi. Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy przyznaje nawet drugiej stronie umowy pewne uprawnienie – może ona bowiem wyznaczyć termin, w którym drugi z małżonków ma potwierdzić daną umowę. Po upływie wyznaczonego terminu, uważa się, że małżonek odmówił wyrażenia wymaganej zgody i umowa jest nieważna. Jeśli chodzi natomiast o jednostronne czynności prawne, np. wypowiedzenie umowy dzierżawy, bez wymaganej zgody małżonka, od samego początku będzie nieważna. W ostateczności, jeśli jeden z małżonków odmawia wyrażenia zgody, lub nie można się z nim porozumieć, drugi małżonek może wystąpić do sądu o zezwolenie na dokonanie danej czynności. Zostanie ono wydane, jeśli dokonania danej czynności wymaga dobro rodziny. Z ważnych powodów sąd może również pozbawić jednego z małżonków prawa do samodzielnego zarządu majątkiem wspólnym. Jeśli chodzi o zaciągnięte długi lub inne zobowiązania, jeśli stało się to za zgodą małżonka, wierzyciel będzie żądał zwrotu z majątku wspólnego, natomiast jeśli stało się to bez zgody małżonka, z majątku osobistego tego, który zaciągnął zobowiązanie. Dłużnik będzie tak samo odpowiadał majątkiem osobistym, jeśli długi zostały przez niego zaciągnięte przed powstaniem małżeńskiej wspólności majątkowej – przed zawarciem małżeństwa.

USTANIE MAJĄTKOWEJ WSPÓLNOŚCI MAŁŻEŃSKIEJ

Wspólność majątkowa małżeńska ustaje:

(1) z chwilą zawarcia przez małżonków notarialnej umowy,

(2) w przypadku rozwodu,

(3) separacji,

(4) unieważnienia małżeństwa,

(5) śmierci lub ubezwłasnowolnienia jednego z małżonków oraz

(6) w sytuacji, kiedy, z ważnych powodów, rozdzielnosc majątkową orzeknie sąd. Ważnymi powodami będą np. alkoholizm, trwonienie majątku, brak współpracy małżonków

w zarządzaniu majątkiem wspólnym lub taka sytuacja, w której jeden z małżonków zatrzymuje majątek wyłącznie dla siebie.²

CECHY MAJĄTKU WSPÓLNEGO

Współwłasność jest współwłasnością w częściach ułamkowych, bądź współwłasnością łączną, która istnieje między osobami związanymi określonym stosunkiem osobistym np. węzłem małżeńskim. W związku z tym z chwilą zawarcia małżeństwa, jeżeli strony nie zawarły umowy majątkowej, powstaje między małżonkami ustrój ustawowy, a majątek małżonków zostaje objęty współwłasnością łączną.

Jedną z charakterystycznych cech współwłasności łącznej jest jej tzw. bez udziałowy charakter, a szczegóły oraz konsekwencje takiego charakteru regulują przepisy właściwe, z których wynika dany stosunek osobisty, tak więc wspólność majątkową między małżonkami regulują przepisy KRO. Na podstawie przepisów Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego można wyszczególnić takie cechy charakterystyczne dla tej wspólności jak:

- 1) podczas trwania współwłasności pomiędzy małżonkami ich udziały w majątku nie są wyszczególnione i określone, zostają one skonkretyzowane dopiero z momentem ustania pomiędzy nimi współwłasności. Zgodnie z art. 46 KRO, który przewiduje, że od chwili ustania wspólności ustawowej do majątku, który jest ją objęty, tak jak i również do chwili podziału majątku stosuje się odpowiednio przepisy regulujące materię majątku spadkowego oraz o dziale spadku.³
- 2) podczas trwania wspólności majątkowej między małżonkami, żaden z nich nie może żądać jego podziału, nie może także rozporządzać swoim udziałem, który w razie ustania współwłasności mu przypadnie, ani zobowiązywać się do rozporządzania nim.
- 3) wierzyciel jednego z małżonków nie może żądać zaspokojenia roszczenia z udziału małżonka, który mu przypadnie w razie ustania wspólności majątkowej, lub w poszczególnych przedmiotach, które należą do tego majątku.⁴

Ograniczenia zarówno małżonków jak i wierzycieli, jakie wynikają ze wspólności łącznej, mają na celu zagwarantowanie małżonką stabilizacji majątkowej, która ma za zadanie umacniać więzy małżeńskie oraz zapewnić rozwój rodziny, którą małżonkowie założyli.

Małżonkowie mają takie same udziały w ich majątku wspólnym. Równe udziały przysługują im zarówno niezależnie od tego, w jakim stopniu każdy z nich przyczynił się do jego powstania, jak i niezależnie od tego, z jakich powodów ustała ustawowa wspólność majątkowa. Jedynie z ważnych powodów każdy z małżonków może żądać, aby podział majątku nastąpił z uwzględnieniem przyczyniania się ich do jego powstania. Oceniając tę kwestię, bierze się pod uwagę również wkład włożony w pracę przy wychowaniu dzieci, jak i we wspólnym gospodarstwie domowym.

Warto mieć na uwadze i pamiętać o tym, że nie musimy godzić się na zawiązanie z naszym małżonkiem ustawowej wspólności majątkowej, ale możemy zdecydować się na jeden z ustrojów majątkowych umownych, jakie Kodeks Rodziny i Opiekuńczy nam „proponuje”.

² Ibidem.

³ Ibidem.

⁴ Ibidem.

CZEŚĆ 2 – UMOWNE USTROJE MAJĄTKOWE

UMOWNE USTROJE MAJĄTKOWE

NACZELNE ZASADY PRAWA RODZINNEGO

Umowa małżeńska nie może naruszać naczelných zasad prawa rodzinnego, za najważniejszą z nich należy uznać zasadę równouprawnienia małżonków. Zatem sytuacją niedopuszczalną jest np. wyłączenie pobranego wynagrodzenia za prace też z tytułu innego świadczenia usług przez jednego z małżonków ze wspólności majątkowej bądź, zastrzeżenie o wyłącznym objęciu wspólnością wynagrodzenia drugiego współmałżonków, ponadto rozszerzenie na przyszłość wspólności majątkowej w taki sposób, że obejmują ona wyłącznie prawa majątkowe, które przysługują jednemu z małżonków. W takim przypadku zawarta umowa, jako sprzeczna z zasadami współżycia społecznego, wywołują jej nieważność w całości bądź w części.⁵

CELE UMOWY MAJĄTKOWEJ

Głównym celem umowy majątkowej, której jest umową swoistą, jest ustanowienie takiego ustroju majątkowego, który jest odmienny od tzw. Ustawowej wspólności majątkowej, która jest regulowana przez strony. Treść takiej umowy zawieranej między współmałżonkami albo wyłącza wspólność majątkową ustawową, zastępując ją rozdzielnością majątkową, bądź też określa zasady przynależności poszczególnych rodzajów praw majątkowych do ich wspólności majątkowej oraz majątku osobistego.

TREŚĆ UMOWY MAJĄTKOWEJ

Co do zasady, małżonkowie w treści zawieranej przez nich umowy majątkowej regulują łączące ich stosunki majątkowe na przyszłość, tj. od chwili zawarcia umowy, jeżeli strony umowy zawierają ją przed zawarciem małżeństwa, umowa obowiązuje od chwili jego zawarcia. Jednakże strony umowy mogą włączyć do wspólności majątkowej także przedmioty należące przed zawarciem umowy do majątków osobistych małżonków.⁶

ZAKRES PODMIOTOWY UMOWY

Umową majątkową można regulować stosunki tylko pomiędzy małżonkami, w związku z tym skuteczność obowiązywania umowy zależy od istnienia węzła małżeńskiego między stronami umowy. Zatem jeżeli małżeństwo jest nieistniejące zawartą umowę majątkową uważa się za pozbawioną jakiegokolwiek znaczenia prawnego.⁷

UNIEWAŻNIENIE MAŁŻEŃSTWA

Inna sytuacja ma miejsce w przypadku unieważnienia małżeństwa z przyczyn przewidzianych a art.10-16 KRO, tj.:

1. **Wiek** - co do zasady małżeństwo może zostać zawarte po ukończeniu **18 roku życia** przez nupturientów, zgodnie art. 10 §1 KRO „Nie może zawrzeć małżeństwa osoba niemająca ukończonych lat osiemnastu. Jednakże z ważnych powodów sąd opiekuńczy może zezwolić na zawarcie małżeństwa kobiecie, która ukończyła lat szesnaście, a z okoliczności wynika, że zawarcie małżeństwa będzie zgodne z dobrem założonej rodziny.”

⁵ K. Pietrzykowski *Komentarz do Art. 47 KRO 2021*, wyd. 7

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*.

2. **Ubezważnowolnienie całkowite** - zgodnie z art. 11 KRO nie może zawrzeć małżeństwa osoba ubezważnowolniona całkowicie.
3. **Choroba psychiczna lub niedorozwój umysłowy**- zgodnie z zakazem wyrażonym w art. 12 KRO nie może zawrzeć małżeństwa osoba dotknięta chorobą psychiczną lub niedorozwojem umysłowym, jednakże w przypadku gdy stan zdrowia lub umysłu takiej osoby nie zagraża małżeństwu ani zdrowiu przyszłego potomstwa, a osoba ta nie jest ubezwążnowolniona całkowicie, sąd może jej zezwolić na zawarcie małżeństwa.
4. **Bigamia**- zgodnie z art. 13 KRO nie może zawrzeć małżeństwa, kto już jest i pozostaje w związku małżeńskim
5. **Pokrewieństwo i powinowactwo** - zgodnie z ograniczeniem art. 14 KRO nie mogą zawrzeć małżeństwa krewni w linii prostej, rodzeństwo ani powinowaci w linii prostej. Jednakże sąd z ważnych powodów może zwolnić z tego zakazu i zezwolić na zawarcie związku małżeńskiego między powinowatymi.
6. **Wady oświadczenia** - małżeństwo może zostać unieważnione jeżeli zostało zawarte pod wpływem błędu co do tożsamości drugiej osoby, przez osobę która z jakichkolwiek powodów znajdowała się w stanie wyłączającym świadome wyrażanie woli, pod wpływem bezprawnej groźby drugiej strony lub osoby trzeciej, jeżeli z okoliczności wynika, że składający oświadczenie mógł się obawiać, że jemu samemu lub innej osobie grozi poważne niebezpieczeństwo osobiste.
7. **Przysposobienie** – zgodnie z art. 15 KRO nie może zostać zawarte małżeństwo między przyspasabiającym, a przysposobionym.
8. **Wadliwość zawarcia małżeństwa przez pełnomocnika** - w przypadku gdy małżeństwo zostanie zawarte przez pełnomocnika, to mocodawca może żądać jego unieważnienia, jeżeli brak było zgody sądu na złożenie oświadczenia o wstąpienie w związek małżeński przez pełnomocnika lub w przypadku gdy pełnomocnictwo jest nieważne bądź zostało skutecznie odwołane.⁸

W stosunkach majątkowych między małżonkami do skutków unieważnienia małżeństwa stosują się odpowiednio przepisy dot. Rozvodu,⁹ tj. art. 21 KRO „*Do skutków unieważnienia małżeństwa w zakresie stosunku małżonków do wspólnych dzieci oraz w zakresie stosunków majątkowych między małżonkami stosuje się odpowiednio przepisy o rozwodzie, przy czym małżonek, który zawarł małżeństwo w złej wierze, traktowany jest tak, jak małżonek winny rozkładu pożycia małżeńskiego.*”¹⁰

SKUTECZNOŚĆ UMOWY ZAWARTEJ PRZED ZAWarciEM MAŁŻEŃSTWA

Umowa majątkowa zawarta między małżonkami, która została zawarta przed zawarciem przez nupturientów związku małżeńskiego staje się ważna z chwilą wstąpienia stron w związek małżeński.¹¹

UMOWA MAJĄTKOWA A SPÓŁKA JAWNA

Zgodnie z art. 27 KSH małżonek wspólnika w spółce jawnej może żądać wpisania do rejestru wzmianki o istnieniu umowy majątkowej dotyczącej stosunków majątkowych między małżonkami. Przepis ten stosują się odpowiednio w stosunku do innych handlowych spółek osobowych.¹²

⁸ Kodeks rodzinny i opiekuńczy, Dz.U. 1964 Nr 9, poz. 59, t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1359

⁹ Op. Cit. K. Pietrzykowski

¹⁰ Op. Cit. Kodeks rodzinny i opiekuńczy, Dz.U. 1964 Nr 9, poz. 59, t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1359

¹¹ Op. Cit K. Pietrzykowski

¹² Ibidem.

ZAWARCIE UMOWY MAJĄTKOWEJ

Okoliczność, wyrażona w art. 53 KRO, że rozdzielność majątkowa powstaje z mocy prawa w przypadku ogłoszenia upadłości jednego z małżonków bądź jego ubezwłasnowolnienia uzasadnia twierdzenie, że umowy majątkowej nie można zawrzeć jeżeli wobec jednego z małżonków ogłoszono upadłość bądź jeżeli został ubezwłasnowolniony w całości czy też w części. Warto nadmienić, że problem małoletniości przy zawieraniu ww. umowy majątkowej między małżonkami nie istnieje, jako że zgodnie z art. 10 KRO osoba małoletnia uzyskuje pełnoletniość wraz z zawarciem małżeństwa, taki problem jednak dotyczy osoby małoletniej jeżeli chce ona zawrzeć umowę majątkową przed zawarciem małżeństwa. Powszechnie przyjmuje się, że przed zawarciem związku małżeńskiego może on taką umowę zawrzeć za zgodą swojego przedstawiciela ustawowego i za zgodą sądu opiekuńczego, bądź też potwierdzić taką umowę po osiągnięciu przez niego pełnoletności.¹³

FORMA UMOWY MAJĄTKOWEJ

Umowa majątkowa powinna zostać zawarta w formie aktu notarialnego pod rygorem nieważności. Do obowiązków notariusza należy upewnienie się co do rzeczywistej woli stron przed spisaniem takiej umowy, zwłaszcza w przypadku rozszerzenia bądź ograniczenia wspólności ustawowej. Przy czym ważne jest aby notariusz sprecyzował wolę małżonków wyrażoną w umowie.¹⁴

ZAKRES PRZEDMIOTOWY UMOWY

Stosownie do okoliczności umowa majątkowa może również obejmować w swoim zakresie rozliczenie małżonków dotyczących obciążeń oraz przychodów z przedmiotów, zwłaszcza gdy w następstwie jej zostają wyłączone ze wspólności.¹⁵

USTANOWIENIE WSPÓLNOŚCI MAJĄTKOWEJ ROZSZERZONEJ

Pierwszym wariantem, w jaki można ustanowić umowny ustrój majątkowy jest wspólność majątkowa rozszerzona, którą można ustanowić za pomocą umowy, zawartej z małżonkiem, w formie aktu notarialnego. Jak sama nazwa wskazuje mamy tu do czynienia z rozszerzeniem majątku wspólnego małżonków o majątek nabyty przez jednego z nich/oboje przed zawarciem małżeństwa. Nie będzie więc on już należeć do majątku osobistego, ale do majątku wspólnego. Jednakże nie wszystkie składniki majątku osobistego mogą zostać tam „przeniesione”. Kodeks stanowi, że do majątku wspólnego nie mogą należeć:¹⁶

- 1) *przedmioty majątkowe, które przypadną małżonkowi z tytułu dziedziczenia, zapisu lub darowizny;*
- 2) *prawa majątkowe, które wynikają ze wspólności łącznej podlegającej odrębnym przepisom;*
- 3) *prawa niezbywalne, które mogą przysługiwać tylko jednej osobie;*
- 4) *wierzytelności z tytułu odszkodowania za uszkodzenie ciała lub wywołanie rozstroju zdrowia, o ile nie wchodzi one do wspólności ustawowej, jak również wierzytelności z tytułu zadośćuczynienia za doznaną krzywdę;*

¹³ Ibidem.

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Ibidem.

5) *niewymagalne jeszcze wierzytelności o wynagrodzenie za pracę lub z tytułu innej działalności zarobkowej każdego z małżonków.*¹⁷

Przy czym prawem niezbywalnym, przysługującym tylko jednej osobie będzie np. prawo pierwokupu, czy prawo odkupu, natomiast przykładem prawa majątkowego, wynikającym ze wspólności łącznej – prawa majątkowe wynikające z umowy spółki cywilnej.¹⁸

USTANOWIENIE WSPÓLNOŚCI MAJĄTKOWEJ OGRANICZONEJ

Zamiast rozszerzać wspólność majątkową, można ją również ograniczyć. Ograniczona wspólność majątkowa charakteryzuje się wyłączeniem z majątku wspólnego, niektórych jego części składowych. Przykładowo, może to dotyczyć działki, nabytej już po zawarciu małżeństwa. Zgodnie z „tradycyjną” wersją wspólności majątkowej, taka działka weszłaby do majątku wspólnego małżonków. Natomiast ustawa daje im możliwość włączenia jej do majątku osobistego jednego z nich. Wspólność majątkową, tak samo jak rozszerzyć, można ograniczyć poprzez umowę małżonków zawartą w formie aktu notarialnego.

USTANOWIENIE ROZDZIELNOŚCI MAJĄTKOWEJ

Największą popularnością cieszy się natomiast trzeci wariant umownych małżeńskich ustrojów majątkowych – rozdzielnosc majątkowa. Umowę taką małżonkowie zawierają po zawarciu małżeństwa lub nawet przed jego zawarciem. Prawidłową formą takiej umowy jest akt notarialny. Rozdzielnosc majątkowa może również powstać poprzez sądowe orzeczenie separacji, wprowadzenia przymusowego ustroju rozdzielnosci majątkowej (który zostanie omówiony w dalszej części artykułu). Rozdzielnosc powstaje także z mocy samego prawa, kiedy jeden z małżonków zostaje ubezwłasnowolniony lub gdy zostanie ogłoszona jego upadłość. Funkcjonując w tym ustroju majątkowym, małżonkowie nie mają żadnego majątku wspólnego, ale dwa odrębne, a np. osiągnane dochody zachowują wyłącznie dla siebie oraz samodzielnie nimi, jak i całym majątkiem, zarządza. Każdy z nich zachowuje zarówno majątek zgromadzony przed zawarciem umowy o ustanowienie rozdzielnosci, jak i po jej zawarciu. Nie ma jednak przeszkód, aby małżonkowie pozostawali współwłaścicielami np. wspólnie zakupionego mieszkania. Natomiast największą zaletą rozdzielnosci majątkowej, jest fakt, że nie odpowiadają za długi, które zaciągnął drugi małżonek.¹⁹

USTANOWIENIE ROZDZIELNOŚCI MAJĄTKOWEJ Z WYRÓWNIANIEM DOROBKÓW

Czwartym i ostatnim już rodzajem umownego małżeńskiego ustroju majątkowego jest rozdzielnosc majątkowa z wyrównaniem dorobków. Ustanowić ją można również przy pomocy umowy w formie aktu notarialnego i jest ona dobrym rozwiązaniem dla małżonków planujących ustanowić rozdzielnosc, z których jedno z nich nie pracuje, ale zajmuje się domem i dziećmi. Jest tak dlatego, że rozdzielnosc majątkowa z wyrównaniem dorobków pozwala zabezpieczyć interesy małżonka, który nie zarabia lub zarabia mniej od drugiego. Dorobkiem będzie masa majątkowa zgromadzona przez każdego z małżonków już po zawarciu umowy. Każdy z małżonków posiada swój własny dorobek i może zarządzać nim samodzielnie, wedle uznania. Po ustaniu rozdzielnosci, np. w przypadku rozwodu, małżonek, którego dorobek jest

¹⁷Op. Cit. Kodeks rodzinny i opiekuńczy, Dz.U. 1964 Nr 9, poz. 59, t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1359.

¹⁸ Op. Cit. K. Pietrzykowski.

¹⁹ Ibidem.

mniejszy może żądać jego wyrównania z dorobkiem drugiego małżonka. Dorobek może zostać wyrównany przez zapłatę lub przeniesienie praw – np. prawa własności samochodu. Małżonkowie zawierają porozumienie co do wysokości i sposobu wyrównania dorobków, a jeśli nie będą w stanie do tego dojść, wyrównanie zostanie dokonane przez sąd. W przypadku śmierci jednego z małżonków wyrównanie odbywa się pomiędzy drugim małżonkiem a spadkobiercami zmarłego.²⁰

PRZYMUSOWY USTRÓJ MAJĄTKOWY

Powstaje on wraz z orzeczeniem separacji, ubezwłasnowolnienia jednego z małżonków lub wraz z ogłoszeniem jego upadłości. W sytuacji, w której zniesie się separację, uchylą ubezwłasnowolnienie, czy umorzy, ukończy lub uchylą postępowanie upadłościowe, pomiędzy małżonkami powstanie, z mocy prawa, ustawowy ustrój majątkowy, o którym była mowa na samym początku. Przymusowy ustrój majątkowy może być również ustanowiony przez sąd. Każdy z małżonków ma bowiem, z ważnych powodów, prawo do żądania jego ustanowienia. Prawo to przysługuje również wierzycielowi, jeżeli udowodni, że spłata długu przez małżonka będącego dłużnikiem wymaga podziału majątku wspólnego małżonków. Wymogiem jest tu jeszcze, aby dane zobowiązanie (dług) było stwierdzone tytułem wykonawczym, czyli decyzją, wyrokiem, czy nakazem zapłaty wydanym przez sąd lub inny właściwy organ. Rozdzielność majątkowa powstaje wraz z dniem wskazanym w orzeczeniu sądu. Najczęściej będzie to dzień wydania orzeczenia, ale niekiedy będzie to data wcześniejsza. Może to wynikać w szczególności z tego, że małżonkowie żyli rozłącznie.²¹

Wczytując się w powyższy opis małżeńskich ustrojów majątkowych możemy poznać zasady jakie w nich obowiązują. Ułatwia nam to wybór jednego z nich oraz pozwala nam poznać i zrozumieć ich mechanizm. To niezwykle ważne, aby wiedzieć w jakiej sytuacji prawnej się funkcjonuje, jakie przysługują nam w niej prawa, a jakie mamy obowiązki. Sytuacje życiowe wielu z nas różnią się mniej lub bardziej, ale warto wiedzieć, że możemy do niej niejako dopasować ustrój majątkowy małżeński, w którym będziemy przez długi czas funkcjonować.

Podstawa prawna:

- ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy (Dz. U. z 2020 r. poz. 1359)

Zadanie realizowane przez Stowarzyszenie Wspierania Aktywności Obywatelskiej CIVIS SUM, finansowane ze środków przekazanych przez miasto Zielona Góra na podstawie umowy o powierzenie realizacji zadania publicznego pn. „Prowadzenie punktu nieodpłatnej pomocy prawnej i punktu nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz realizacja zadań z zakresu edukacji prawnej w mieście Zielona Góra w 2021 r.”

²⁰ Ibidem .

²¹ Ibidem.